

John Kristen Skogan og Svein Meilby, *Krig i verdensrommet? Om satellitter og anti-satellitvåben*. Oslo: Universitetsforlaget, 1982, 133 s., 203,00 kr.

De fleste af os vil nok tøve lidt med at samle en bog op med den noget fantasifulde titel »Krig i verdensrommet«. Det farvestrålende omslag med en eksploderende satellit, der øjensynlig i samme sekund rammes af en eller anden form for raffineret »dødsstråle« fra en station på landjorden, vil formentlig yderligere bidrage til indtrykket af, at her drejer det sig om »science fiction« og ikke en seriøs analyse af anti-satellitvåbenenes potentielle betydning for den strategiske balance. Det er imidlertid det sidste, der er tilfældet. De to forskere, Skogan og Meilby, begge fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt, har øjensynlig sat sig for at skrive en alment forståelig lille bog om et teknisk set yderst kompliceret emne, som allerede er holdt op med at være science fiction, og hvis potentielle betydning for stabiliteten i den strategiske balance kan være meget betydeligt. Dræber-satellitter (killer-satellites), flybårne anti-satellit missiler, laser- og partikelstrålevåben er alle under udvikling. Hvor de to førstnævnte kategorier af anti-satellitvåben er meget tæt på at være operationsklare, ligger laser- og partikelstråleteknologiens praktiske anvendelse i denne forbindelse et årti eller to fremme i tiden. Måske de to sidstnævnte aldrig vil blive anvendelige i nogen større målestok. Vanskelighederne er under alle omstændigheder anseelige. I øvrigt er det værd at hæfte sig ved den amerikanske rumfærger (space shuttle's) store anvendelighed i alle de nævnte sammenhænge.

Bogen er skrevet i et letflydende sprog. Teknisk jargon er næsten væk. De absolut nødvendige tekniske termer er forklaret kort og selektivt, men tilstrækkeligt til at bringe læseren videre i teksten uden vanskeligheder. Bogens kapitel 5, som hedder »truslen fra ASAT-våbnene«, men i virkeligheden er en bred analyse af det strategiske forhold mellem supermagterne, burde gøres til pligtlæsning i alle grundkurser om samtidshistorie. På 20 små sider får læseren her præsenteret alle væsentlige elementer i det strategiske puslespil, og det både glasklart og nuanceret. Ingen ringe præstation! Så vidt man kan læse sig til af forordet, må det være John Kristen Skogan, der er forfatteren til dette kapitel.

Bogen er i øvrigt bygget således op, at den indledes med et »scenario« med den malende titel »En sen natte-time i december 1984« om et sovjetisk angreb på amerikanske satellitter, fortsætter med en redegørelse for satellitter og anti-satellitvåben, herpå en gennemgang af den militære brug af satellitter, så det allerede omtalte kapitel om ASAT-våbnene i den strategiske balance og herefter et forsøg på at afgøre, hvor reel truslen fra ASAT-våbnene mon egentlig er. Opbygningen er for så vidt logisk nok, men det er unægteligt et problem, at det indledende scenario og de to afsluttende kapitler i for ringe grad stemmer overens med hinanden.

Til og med kapitel V synes bogens tese at være, at udviklingen af anti-satellitvåben kan få den allerstørste betydning for strategisk krigsførelse. En aggressor kan tænkes at få mulighed for at lamme modpartens evne til at gengælde et angreb, idet han med sine anti-satellitvåben helt eller delvis sætter hans vitale kommunikations- og styringssystemer ud af funktion, alle satellitbaserede. Derved vil opstå en meget høj grad af ustabilitet på det strategiske område - den, der slår til først

John Kristen Skogan og Svein Meilby, *Krig i verdensrommet? Om satellitter og anti-satellitvåben*. Oslo: Universitetsforlaget, 1982, 133 s., 203,00 kr.

De fleste af os vil nok tøve lidt med at samle en bog op med den noget fantasifulde titel »Krig i verdensrommet«. Det farvestrålende omslag med en eksploderende satellit, der øjensynlig i samme sekund rammes af en eller anden form for raffineret »dødsstråle« fra en station på landjorden, vil formentlig yderligere bidrage til indtrykket af, at her drejer det sig om »science fiction« og ikke en seriøs analyse af anti-satellitvåbenenes potentielle betydning for den strategiske balance. Det er imidlertid det sidste, der er tilfældet. De to forskere, Skogan og Meilby, begge fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt, har øjensynlig sat sig for at skrive en alment forståelig lille bog om et teknisk set yderst kompliceret emne, som allerede er holdt op med at være science fiction, og hvis potentielle betydning for stabiliteten i den strategiske balance kan være meget betydeligt. Dræber-satellitter (killer-satellites), flybårne anti-satellit missiler, laser- og partikelstrålevåben er alle under udvikling. Hvor de to førstnævnte kategorier af anti-satellitvåben er meget tæt på at være operationsklare, ligger laser- og partikelstråleteknologiens praktiske anvendelse i denne forbindelse et årti eller to fremme i tiden. Måske de to sidstnævnte aldrig vil blive anvendelige i nogen større målestok. Vanskelighederne er under alle omstændigheder anseelige. I øvrigt er det værd at hæfte sig ved den amerikanske rumfærger (space shuttle's) store anvendelighed i alle de nævnte sammenhænge.

Bogen er skrevet i et letflydende sprog. Teknisk jargon er næsten væk. De absolut nødvendige tekniske termer er forklaret kort og selektivt, men tilstrækkeligt til at bringe læseren videre i teksten uden vanskeligheder. Bogens kapitel 5, som hedder »truslen fra ASAT-våbnene«, men i virkeligheden er en bred analyse af det strategiske forhold mellem supermagterne, burde gøres til pligtlæsning i alle grundkurser om samtidshistorie. På 20 små sider får læseren her præsenteret alle væsentlige elementer i det strategiske puslespil, og det både glasklart og nuanceret. Ingen ringe præstation! Så vidt man kan læse sig til af forordet, må det være John Kristen Skogan, der er forfatteren til dette kapitel.

Bogen er i øvrigt bygget således op, at den indledes med et »scenario« med den malende titel »En sen natte-time i december 1984« om et sovjetisk angreb på amerikanske satellitter, fortsætter med en redegørelse for satellitter og anti-satellitvåben, herpå en gennemgang af den militære brug af satellitter, så det allerede omtalte kapitel om ASAT-våbnene i den strategiske balance og herefter et forsøg på at afgøre, hvor reel truslen fra ASAT-våbnene mon egentlig er. Opbygningen er for så vidt logisk nok, men det er unægteligt et problem, at det indledende scenario og de to afsluttende kapitler i for ringe grad stemmer overens med hinanden.

Til og med kapitel V synes bogens tese at være, at udviklingen af anti-satellitvåben kan få den allerstørste betydning for strategisk krigsførelse. En aggressor kan tænkes at få mulighed for at lamme modpartens evne til at gengælde et angreb, idet han med sine anti-satellitvåben helt eller delvis sætter hans vitale kommunikations- og styringssystemer ud af funktion, alle satellitbaserede. Derved vil opstå en meget høj grad af ustabilitet på det strategiske område - den, der slår til først

(first strike, her blot mod satellitter) vil have opnået fordele, som modparten ikke har nogen mulighed for at opveje. Men selv mindre vidtrækkende udviklinger kan føre til nok så ubehagelige situationer - sæt den ene part tror, at den anden har vundet et teknologisk forspring, det være sig nok så kortvarigt, ville det så ikke allerede påvirke hans evne til at modstå politisk intimidering? Imidlertid gør kapitlerne VI og navnlig VII deres bedste for at overbevise læseren om, at slet så galt står det nok alligevel ikke til. De to supermagters udviklingsprogrammer vil sikkert følges så nogenlunde ad og stabiliteten derved opretholdes på den sædvanlige paradoksale måde i våbenkapløb - begge parter satser på våbentyper der kan give en afgørende overlegenhed, og netop fordi de begge gør det, er der ingen af dem der får det. Endelig bibringes læseren det indtryk, at effektiviteten af anti-satellitvåben indbygget i målsatellitterne selv også synes lovende. Teoretisk kan det altså være rigtigt, men det er vel nok at efterlade læseren lidt rigeligt på egen hånd, at de to forfattere ikke på et tidligere tidspunkt i bogens forløb bliver enige med sig selv om, hvilken af teserne det er, de vil forfægte og tilrettelægger fremstillingen i overensstemmelse hermed. Som det er nu, må læseren finde sig i et sæt synspunkter eller i hvert tilfælde mulige synspunkter 5 af bogens 7 kapitler igennem for derefter at måtte foretage en brat kovending i de to sidste kapitler. På den anden side er der unægtelig et træk ved bogen, der gør at læseren selv får øjnene op for, at den samme problematik med i og for sig beskedne forskydninger for præmisserne kan tage sig radikalt forskellig ud.

Naturligvis har denne lille seriøse, men populært skrevne bog sine begrænsninger. Der er en lille ordliste, men ingen noter, ingen bibliografi og intet indeks. Mere udførlige tekniske forklaringer er der ikke plads til. De er heller ikke absolut nødvendige for at forstå hovedelementerne i problematikken. Vil man have mere teknik, har SIPRI - også i 1982 - udgivet en hel håndbog om det ydre rum (Bhupendra Jasani, red.: »Outer Space - A New Dimension of the Arms Race«, Taylor & Francis Ltd., London 1982). Det er ikke nogen fremragende publikation, men den rummer en del nyttige oversigter og tabeller, de relevante internationale aftaletekster og en enkelt artikel (D.L.Hafner fra Boston College: »Anti-satellite Weapons: the Prospects for Arms Control«, p. 311-323), som er virkelig læsværdig. Denne artikel er i øvrigt et nyttigt supplement til Skogan og Meilby, som i deres lille bog også stort set har valgt at lade det meget komplicerede våbenkontroispørgsmål på dette område ligge. At dette må være et bevidst valg fremgår af, at Skogan har en fortræffelig artikel om præcis våbenkontrol i det første nummer af det nye norske sikkerhedspolitiske tidsskrift »Norsk Linje« (No. 1, 1982). Det er i hvert tilfælde ikke mangel på viden eller forståelse, der har motiveret dette valg - formentlig ganske enkelt pladshensyn.

For den læser, der gerne vil have en mere udførlig belysning af den specielle problematik, som både står nærmest for at aktualiseres i tid og nok i det hele taget er den mest relevante, nemlig spørgsmålet om beskyttelsen af kontrol-, kommando- og kommunikationssystemerne (det såkaldte C3) kan opmærksomheden måske henledes på Desmond Ball: »Can Nuclear War Be Controlled«, Adelphi Papers No. 169 fra efteråret 1981 og John D. Steinbruners artikel i Foreign Policy om »Nuclear Decapitation« fra vinteren 1981-82. En god og omhyggelig analyse af Reagan-administrationens befatning med dette problem gives i øvrigt af Michael

R. Gordon i en artikel i oktober 1982-nummeret af National Journal («The Nuclear Button», p. 1664-1668).

Skogan og Meilbys lille bog kan meget anbefales til at danne sig et indtryk af grænserne mellem myte og realitet på anti-satellitvåbenområdet. Men navnlig er den anbefalelsesværdig, fordi dens fokusering på betydningen for den strategiske balance gør den mere relevant end de fleste andre publikationer om disse indtil videre eksotiske våben. John F. Kennedy sagde i 1960 »..... control of space will be decided in the next decade. If the Soviets control space, they can control Earth, as in past centuries the nation that controlled the seas dominated the continents«. Udviklingen er ikke gået så stærkt, som vel dengang forventet, og måske denne sætning end ikke vil vise sig at være rigtig - men i den strategiske balances verden tæller det nok mere, at den kan være rigtig.

Niels Egelund